

20. YÜZYILDA BURJUVAZİ HİÇBİR ÜLKEDE İLERİCİ DEĞİLDİR

Tüm İktisatçılar Birliği tarafından düzenlenen “Türkiye’nin Sosyo-Ekonomik Yapısı” konulu toplantıdaki konuşmanın Yürüyüş dergisinde çıkan özeti, 27 Aralık 1975.

Hakim Üretim Biçimi ve Devrim

Türkiye’de hakim üretim ilişkilerinin niteliği 1971 öncesinin önemli tartışma konularından biri idi. Bu tartışmalar bir ölçüde bugün de sürüyor. Türkiye kapitalist bir ülke mi, yoksa feodal ya da yarı feodal bir ülke mi? Egemen sınıf feodal toprak ağaları mı, yoksa geri nitelikte bile olsa kapitalist sistemin ürünü olan bir burjuvazi midir? Bu sorulara verilen cevaplara göre farklı stratejiler ortaya atıldı.

Bu tartışmalarda düğüm noktası devrim meselesidir, önemli olan, önümüzdeki devrimin niteliğinin saptanmasıdır.

Devrim, toplumların gelişiminde ani bir sıçramayı, niteliksel bir değişimi ifade eder. Devrim olarak tanımladığımız bir niteliksel sıçramadan sonra üretim ilişkileri sisteminin değiştirilmesi, yeni bir sistemin kurulup yerleştirilmesi anlamında devrim süreci devam eder. İşte bu anlamda ele alındığında biz, Türkiye’de devrim aşamasının burjuva demokratik değil, sosyalist devrim olduğunu savunuyoruz.

Türkiye’de burjuvazi en azından ikinci meşrutiyetle iktidara adımını atmış, Cumhuriyetin ilanından sonra iktidara iyice oturmuştur. Cumhuriyet dönemi, kapitalizmin gelişmesi, feodalizmin tasfiyesi dönemi olmuştur. Eğer Türkiye’nin önündeki aşama bir ulusal demokratik devrimse, demokratik devrim esas olarak tamamlanmamışla, özellikle Cumhuriyetin ilanından sonra görülen değişiklikler neyin ifadesidir?

Yukarıda sözünü ettiğimiz iddianın bir başka görünümü de burjuva demokratik devrimlerin tamamlanamamış olduğu iddiasıdır. Daha önce de söylediğimiz gibi devrim sürecinin tamamlanması uzun zaman alır. Ne var ki sürecin devam etmesi, özü itibarıyla devrimin yapılmış olduğu gerçeğini gözden kaçırtmamalıdır.

Demokrasinin Sınırlarının Genişletilmesi

Türkiye’de, burjuva demokratik devrimi izleyen süreçler devam etmektedir.

Devrimci hareketin önümüzdeki gündem maddesi, toplumun demokratikleştirilmesi mücadelesidir. Ancak burada bir önemli noktaya dikkat etmek gerekiyor. Demokratikleşmeden amaç, Türkiye’de demokrasinin sınırlarının Batı ülkelerinde olduğu ölçüde genişletmekten ibaret değildir.

En başta, en demokratik görünen kapitalist ülkelerde bile burjuva diktatörlüğünün bulunduğunu unutmamak gerekir. Demokrasiler bir yönleriyle demokratik bile olsalar, diğer yönleri itibarıyla burjuvazinin diktatoryasıdır. Bu gerçeği, demokratik özgürlüklerin batılı demokrasilerde bile işçi ve emekçi sınıflardan çeşitli ölçülerde esirgenmiş olması durumunda gözleyebiliriz.

Dolayısıyla, Türkiye İşçi Partilerinin yapa yapa batıdaki demokrasiyi Türkiye'ye getirecekleri iddiaları gerçekten uzaktır. Partimizin söylediği, toplumun demokratikleştirilmesidir. Pratikte bu, günlük yaşamda toplumun her kesiminin demokratik bir biçimde örgütlendirilmesi anlamına gelir. Amaç, toplumun demokratikleşmesini giderek sosyalizm doğrultusunda bir süreç haline dönüştürmektir.

Dışa Bağımlılığın Özü

Türkiye esas olarak kapitalist düzene geçmiştir. Ancak, Türkiye'de bu sürecin batıdakinden farklı bir biçimde cereyan ettiğini unutmamak gerekir. Batıda kapitalizmin gelişmesi ulusal bağımsızlık koşulları altında olmuş, kapitalizm bu toplumların kendi iç dinamikleri sonucunda ortaya çıkmıştır. Türkiye'deki süreçte ise önemli farklılıklar görüyoruz. Türkiye de kapitalizm batılı ülkelerin müdahaleleri altında gelişmiş, Osmanlılardan bu yana Türkiye bu doğrultuda ilerlemiştir. Bugün de Türkiye hâlâ dışa bağımlı geri bir kapitalist ülke olma aşamasını geçememiştir.

Türkiye'nin dışa bağımlılığı bir avuç işbirlikçinin dışa bağımlılığından ibaret değildir. Bu nokta üzerinde dikkatli olmak gerekir. Türkiye'nin dışa bağımlı ufak bir finans oligarşisinin dışa bağımlılığı değildir.

Büyük burjuvazinin bağımlılığının ötesinde, Türkiye kapitalizmi bir sistem olarak dışa bağımlıdır. Sanayiden örnekler verelim: Türkiye, makineleri, donanımı itibarıyla dışa bağımlıdır. Hammadde ve ara malları açısından da dışa bağımlıdır. Bu bağımlılık yalnızca büyük burjuvaziyi, büyük sanayicileri değil, orta hatta küçük sanayicileri de kapsamaktadır. İki dokuma tezgâhına sahip bir tekstilci ile küçük bir torna makinesi ile iş yapan küçük üretici de kullandığı makina açısından dışa bağımlıdır.

Emperyalizmle Bütünleşme

Emperyalizme bağımlılık, onunla özdeşleşmek değildir. Emperyalist-kapitalist dünya ile bütünleşme, bu sistem ile ikinci dereceden çelişki ve sürtüşmeleri ortadan kaldırmaz. Türkiye'de de bu durum görülüyor.

Bugün AET ile ilişkiler bir kriz dönemine girmiştir. AET ile bütünleşmeye karşı burjuvazi içinden de eleştiriler yönelmektedir. Ancak bundan Türkiye burjuvazisinin yabancı sermayeye karşı olduğu sonucunu çıkarmak bütünüyle yanlış olur. Sürtüşmeler, çelişkiler olabilir. Ancak bunlara rağmen burjuvazi emperyalizmden kopma, ayrılma niyet ve çabasında değildir kesinlikle. Emperyalizmle bağların koptuğu an, Türkiye burjuvazisi için sonun başlangıcı olacaktır. Türkiye burjuvazisi, bilimsel araştırma yapmasa bile adeta sınıf içgüdüleriyle bunun bilincine varmıştır.

Türkiye burjuvazisi iç pazarı geliştirmekte güçsüzdür. Türkiye'nin sola yönelme potansiyelinin farkındadır. Bu nedenlerle, emperyalist-kapitalist sistemle bütünleşme tercihini bilinçli olarak yapmıştır.

Emperyalizmin dayatıcı niteliğine rağmen, emperyalizmin Türkiye'ye girişinde Türkiye burjuvazisinin daveti, tercihi de büyük rol oynamıştır. Bu bütünleşmede esas olan, politik tercihtir söylediğimiz gibi. Burjuvazi ülkenin sola yönelmesinden korkmuş, bunu önlemek için dışarıdan yardım ve destek aramıştır. Bugün de aynı ihtiyaç ortadadır.

Emperyalizmle Bütünleşme Konusunda Yanlışlar

Kimi çevrelerde herşeyi emperyalizmden bilmek, herşeyin altında emperyalizmi aramak eğilimi var. Buradaki hata, iç dinamiği küçümsemek, hatta yok saymak. Oysa emperyalizm bir ülkeye, o ülkenin içindeki güçleri manipüle ederek, onları çeşitli biçimlerde çeşitli yollara sevk ederek tesir eder. Hiç bir toplum emperyalizmin dilediği biçimde içine girip doldurduğu boş bir kap değildir, özellikle çoğu az gelişmiş ülkeden daha ileri bir kapitalizme sahip olan Türkiye’de iç dinamik ihmal edilemez. İkinci bir yanlış görüş de Türkiye’yi az sayıda bir finans oligarşisi ile onunla kaynaşmış durumdaki tefeci bezirgân mengenesine sıkışmış asalak bir toplum olarak görmektedir. Bu da iç dinamiği bütünüyle ihmal eden, tek taraflı olarak dışa bağımlılığı abartan bir görüştür.

Tam ters kutuptan yanlışlar yapan görüşler de var. Kimileri Türkiye’deki gelişmeler konusunda öyle şeyler söylemektedir ki sanki ülkemiz Batıda olduğu gibi ulusal bağımsızlık koşulları altında gelişmektedir. Bunlara göre, Türkiye’de tüketim malları üretiminin sınırına gelinmiştir, şimdi de ağır sanayi evresine girilmektedir.

Oysa Türkiye’nin bu biçimde kalkınması imkânsızdır. Burjuvazinin ağır sanayie geçip daha sonra da ekonomik taleplere ve demokratik özlemlere cevap vermesi boş bir hayaldir. Burjuvazi 20. yüzyılda hiç bir ülkede ilerici değildir. Türkiye’de üretici güçlerdeki gelişmeye bakıp, burjuvaziyi ilerici olarak nitelendirmek yanlıştır. Çünkü bu gelişme görelidir ve dışa bağımlıdır. Ülkeyi baskı ve şiddet yöntemleri ile kapitalist yolda gelişmeye zorlayan bir sınıf ilerici olamaz.

Bugün ilerencilik, gericilik ölçüsü yüz ya da elli altmış yıl önceki ölçü değildir.

Egemen Sınıflar ve “Milli Burjuvazi” Sorunu

Özellikle 1960’lardan başlayarak Türkiye’de sanayi burjuvazisinin egemen sınıflar içinde ağırlığını artırdığını görüyoruz. Sanayi burjuvazisi ağırlığını arttırdıkça kendini ticaret burjuvazisinden ayıran girişimlere başvurmuş, ticaret burjuvazisinin aleyhine bir takım tedbirler ileri sürmüştür.

Ancak, sanayi burjuvazisinin ağırlığını arttırması egemen sınıflar arası güç dengesinde sanayi burjuvazisi hegemonyası getirmemiştir. Bugün egemen sınıflar arasındaki güç dengesi daha bir eşit durumdadır. Burjuva partilerinde ve iktidarlarda görülen boşluk ve iktidarsızlık güç dengesinin bileşiminde görünen eşitlik ve bunun getirdiği istikrarsızlığın ürünüdür.

Ön plana çıkışından söz ettiğimiz sanayi burjuvazisi bir milli burjuvazi midir? Önce, milli burjuvazi terimini de açıklığa kavuşturmak gerekiyor. Burjuvaziyi milli yapan, onda var olan ya da bizim var olduğu vehmettiğimiz hisler ve duygular değil, objektif durumdur. Terim olarak milli burjuvazi, sanayici kesimi, sanayi burjuvazisini ifade eder. Ancak nasıl bir sanayi burjuvazisini? Milli pazarını kendi elinde tutmak isteyen sanayi burjuvazisidir, milli burjuvazi. Bu anlamda ele alındığında Türkiye’de milli burjuvazi yoktur. Türkiye, emperyalizmle sistem olarak bütünleşmiştir. Bu bütünleşmede burjuvazinin sübjektif karar ve iradesi vardır.

Türkiye’de Tekeller ve Tekelleşme

Burada, tekel ve tekelleşme kelimelerinin dildeki ve bilimsel anlamları arasında bir

ayırım yapmak gerekiyor. Dildeki anlamı ile ele alındığında, emperyalizm aşamasından önce, hatta feodal toplumlarda da tekeller vardır, örneğin Osmanlılarda çeşitli ticaret kollarında faaliyette bulunmak hakkı bazı tüccarlara imtiyaz olarak verilir. Bu bir tekeldir. Ayrıca Cumhuriyet döneminde de bir iş kolunda kurulan bir ya da iki sanayi kurumu doğal olarak tekelci bir niteliğe sahipti. Bunların yanısıra çeşitli devlet tekelleri de faaliyettir.

Bunları, kapitalist sistemde sermayenin yoğunlaşması ve merkezileşmesi sonucu ortaya çıkan tekellerle karıştırmamak gerekir. Bu, bilimsel anlamıyla tekelleşme süreci ve tekeller olgusunu ifade eder.

Bu ayırımı yaptıktan sonra, Türkiye’de bilimsel anlamda bir tekelleşme sürecinin olduğu gerçeğine değinmeliyiz. Bununla birlikte, Türkiye’deki gelişmeler sonucu oluşan tekelleşme ile batıdaki gelişme arasında büyük farklılıklar olduğunu söylemeliyiz. Bu farklılıkları başlıca şu noktalarda toplayabiliyoruz

Birincisi, iki tekelleşme sürecinin sonuçları arasındaki nicelik farkı çok büyüktür. Bir örnek vermek gerekirse, ABD’nin en büyük şirketi 8 yüzbinin üzerinde Avrupa’nın en büyük dört şirketi 4 yüzbinin üzerinde işçi çalıştırırken Türkiye’de 5 büyük şirketin çalıştırdığı işçi sayısı ancak üç binin üzerindedir. Nicelik farkının bu kadar büyük oluşu, doğal olarak niteliği de etkilemektedir.

İkincisi, işletme çapının büyüklüğü ile kullanılan teknoloji arasında doğrudan bir bağlantı vardır. En ileri çapta üretim bugün büyük teknoloji gerektiriyor. Türkiye’de işletme büyüklükleri yetersiz olacağı için alınan teknoloji de geri olmak durumundadır. Geri teknoloji yüksek maliyeti, bu da uluslararası planda rekabet edememe durumunu doğurmaktadır, örneğin bir kaç yıl önce kurulmuş bulunan Ereğli Demir Çelik, niteliği gereği hiç bir zaman uluslararası pazarda rekabet edecek duruma gelemeyecektir.

Üçüncüsü, Türkiye’deki tekeller teknolojiyi geliştirmek şöyle dursun, ellerindeki teknolojiyi bile kendi üretememe durumundadırlar. Yeni teknoloji üretemiyoruz. Her seferinde dışarıdan alıyoruz.

Dördüncü olarak, Türkiye’de banka ve sanayi sermayesinin batıdaki ölçülerde bütünleşmediği üzerinde durmak gerekir. Türkiye’de banka ve sanayi sermayeleri arasındaki sürtüşme özellikle son günlerde somut bir biçimde görülmektedir. Her ikisi de aynı sermaye kaynaklarından yararlanmak istiyor. Bugünkü durumda Türkiye’de banka ve sanayi sermayeleri iki rakip olarak karşı karşıya gelmiş durumdadırlar.

Niteliği Etkileyen Farklılıklar

Gelişmiş kapitalist ülkelerde tekelleşme dikey olmuştur. Önce dikey gelişim başlamıştır. Yani bir iş kolunda, hammaddelerin alınması ve taşınmasından imalat aşamasına kadar işlemler aynı şirket tarafından örgütlenmiştir. Daha sonra başka üretim alanlarına el atılarak yatay tekelleşme gerçekleştirilmiş. Bizde ise yatay tekelleşme durumu görülüyor. Bu, tekelleşme sürecinin geri aşamalarda oluşunun bir göstergesidir.

Büyük tekellerin sahip oldukları şu iki nitelik vardır ki, Türkiye’deki tekellerin bu niteliklere sahip olmadıkları görülüyor: Birincisi, batıdaki tekelleşme sürecinin

ulaştığı boyutlar dolayısıyla meta ihracı yerine sermaye ihracı ön plana çıkmıştır. Bizde böyle bir durum görülüyor. İkincisi, yine yoğunlaşma ve toplulaşma sonucunda batılı tekeller dünya pazarlarının paylaşımına katılmışlardır. Bizim tekellerin bu durumu da yoktur.

Sonuç olarak, Türkiye’de, gelişmiş kapitalist ülkelerde ortaya çıkan nitelikte bir tekelleşme olgusundan söz etmek, yerli bir finans kapital zümresinin ya da finans oligarşisinin ortaya çıktığını söylemek en azından sakıncalıdır.

Türkiye’de İşçi Sınıfı

Türkiye’de işçi sınıfı gerek politik bilinç düzeyi, gerekse teknik bilgi düzeyi bakımından gelişmiş kapitalist ülkelerin işçi sınıfından daha geridedir. Ancak bundan kimi küçük burjuva çevrelerin yaptığı gibi, işçi sınıfının küçük ve etkisiz olduğu sonucunu çıkarmak bütünüyle yanlıştır.

İşçi sınıfımız nicelik ve nitelik olarak nispeten geri bir düzeyde olmasına karşılık uzun bir mücadele deneyine sahiptir, işçi sınıfının bugün sahip olduğu haklar, burjuvazi tarafından verilmemiş, işçi sınıfının kendi mücadelesi sonucunda elde edilmiştir. Bu hakların yasalarla sağlanmış oluşu, burjuvazinin bu hakları tanımamazlık edemeyeceği gerçeğinin sonucudur. Bu hakları tanıma zorunluluğu önlenemeyecek bir biçimde kapıya gelip dayandığından, işçi sınıfının mücadelesi bunu dayattığından bu haklar tanınmıştır.

Türkiye işçi sınıfı hareketinde bir uyumsuzluk görüldüğünden de söz etmek gereklidir. Türkiye işçi sınıfının sendikal hareketi, politik hareketinden daha gelişmiş bir düzeydedir. Bunun nedenlerinden biri, burjuvazinin, sendikal harekete kıyasla politik harekete karşı çok daha hassas ve baskıcı oluşudur.

Yine de ortada düzeltilmesi gereken bir durum vardır. Çünkü demokratikleşme sürecinin ilerlemesi, toplumun giderek sosyalizme yönelmesi, işçi sınıfının politik hareketi, parti hareketi sonucunda olacaktır. Bu görevleri yerine getirecek olan örgüt, sendikalar değildir.

Sendikalizm ve Sosyal Demokrasi Tehlikesi

Sözünü ettiğimiz durum, bir sendikalizm sapması ihtimalini ortaya çıkarmaktadır. Basında, sendika yöneticilerinin, sendikaların doğrudan ve kendilerine inhisar ettirerek parti kurmaları düşünce ve önerileri yer almaktadır.

Oysa sendikalar ne kadar politikleşseler bile işçi sınıfı partisinin yerini alamazlar. Sendikaların birinci görevi işçi sınıfının “dar sınıf çıkarları” adını verdiğimiz çıkarlarını savunmaktır, işçi sınıfının politik partisinin görevi ise işçi sınıfını dar sınıf çıkarlarının dışına çıkarıp ona bir dünya görüşü vermek, ülkeyi yönetebilir duruma getirmektir.

Kapitalist ideoloji ve değerlerden kurtulmanın böyle uzun sürmesi bir burjuva ideolojisi olarak sosyal demokrasi için elverişli koşullar meydana getirmektedir.

Burjuvazi bilinçli olarak bir işçi aristokrasisi yaratma çabaları içindedir. Burjuvazi işçi sınıfını kendi ideolojisinin etkisi altına alabilmek için işçi sınıfı içinde etkin ve sözü geçer durumdaki kişileri kendi tarafına çekmeye çalıştığı gibi, günümüzün modern haberleşme araçlarından da bu amaç için yararlanmaktadır.

Ancak çeşitli elverişli koşullara karşılık, sosyal demokrasi işçi sınıfı içinde tutunamayacak, kısa sürede iflas edecektir. Çünkü Türkiye ekonomisi işçi sınıfına sosyal demokrasinin gerektirdiği bir takım tavizleri verebilecek güçte değildir. Taviz bir yana, işçi ücretlerini bir noktada dondurmaya talep etmektedir. Türkiye ekonomisi uzun bir süre sosyal demokrasi ile oyalanacak durumda değildir.

Küçük Burjuvazideki Gelişmeler

Küçük burjuvaziyi genel olarak iki kesime ayırmak mümkün. Bunlar, küçük üreticiler, esnaf ve zenaatkarlar ile aydınlar. Küçük burjuvazinin her iki kesiminin de kaypak bir tutumu vardır.

Sermayenin yoğunlaşması ve merkezileşmesi sonucu, küçük esnaf ve zenaatkarlar ortadan kalkma, işçi sınıfına katılma durumu ile karşı karşıyadırlar. Ancak yine kapitalizmin gelişmesine paralel olarak, küçük sanayi bağımsız birimler olmaktan çıkıp kapitalizmin bağımlı yan sanayi kolları haline gelmektedir. Bu kesimler, kredi ve hammadde konularında büyük sermayenin baskı ve sömürsünü duymakla birlikte, kendi küçük mülklerine de sınımsız bağlıdırlar. Bunları da kaybedip işçi sınıfının saflarına katılmaktan korkarlar.

Bu kesimde hayat şartları güvencesiz ve belirsiz olduğundan sahte adaletçi taleplerle ortaya çıkan faşist diktatörlüklerin kitle tabanını oluşturma eğilimi de vardır. Bu tabakalarla meşgul olmak, onları hiç değilse nötr tutmak işçi sınıfı hareketinin görevleri arasındadır.

Aydın kesimi de çelişkili bir durumda olmasına rağmen, bu kesimde ilerici-lik yanı tutuculuk yanına ağır basmaktadır. Aydın kesiminin sivil-asker kadroları özellikle bir radikalleşme süreci içindedir. Aydın ve asker kesimin üst tabakaları genellikle burjuvazi ile bütünleşmiş durumdadır. Ancak büyük çoğunluğunda radikalleşme, hatta sola kayış görülmektedir. Bu nedenlerle, bu kesimleri kapitalizmle uzlaştırma girişimleri hızlanmıştır. Oyak ve Meyak girişimleri bunun ürünüdür. Böylece kâr elde etme unsuru asker-sivil kadroların içine de sokulmuş oluyor. Bütün bu girişimlere karşılık asker sivil aydın kesiminin burjuvazi ile çelişkili durumu devam etmektedir. Bu çelişkili durum sonucunda küçük burjuvazinin bu kesimi ya küçük burjuva sosyalist görüşlerin üretilmesiyle ya da sosyalist aydınlar haline gelip işçi sınıfı hareketine katılmalarıyla sonuçlanmaktadır.

Son Politik Gelişmelerin Değerlendirilmesi

Bugün Türkiye’de bir iktidar boşluğu var. Egemen sınıflar arasında bozulan ittifakın yeni bir hegemonya alanında gerçekleşmemesi bazı çatışma ve sürtüşmelere yol açmaktadır. Burjuvazi bu durumu önce MC’yi kurarak çözmek istedi. Sermaye partilerinin kitle tabanının erimesi gerçeği karşısında daha gerici bir çizgide derlenip toparlanma ihtiyacını duydu. MC, bu ihtiyacın ürünü.

Ancak son seçimler MC’nin kitle tabanının erimekte olduğunu bir kez daha gösterdi. O zaman burjuvazi CHP’ye doğru yöneldi. Burjuvazi içinde önemli bir kesim kitlelerin mücadelesinin sıkıyönetimle, baskı yöntemleriyle durdurulamayacağını bilincindedir. Demokratik hareketlerin kontrol altına alınması, güdümlü hale getirilmesi isteği CHP’nin tercih edilmesi sonucunu doğurmaktadır.

Türkiye Sanayi ve İşadamları Derneği açıkça bazı isteklerde bulunuyor. Tarımdan sanayie fon aktarılabilmesi için, etkin bir toprak reformunun yapılması, özellikle dış ticarete vurguncu kârların vergi kaçakçılığının önlenmesi isteniyor. Bütün bunlar ve benzerleri, CHP'nin de destekleyeceği, CHP'nin "ortanın solu" ya da yeni adıyla "demokratik sol" için uygun göreceği taleplerdir.

Bugün, burjuvazinin imtiyazlı partisi olma durumu AP'den CHP'ye geçmektedir. CHP, kendine Avrupa'dan dış destek de sağlamıştır. Ecevit'in dışa açılma, sosyal demokrat partilerle işbirliği yapma politikası da burjuvazinin istekleriyle denk düşmektedir.

Son Söz: Sosyalist Hareketin Görevi

İşçi sınıfı, emekçi kitleler ve ilerici aydınlar açısından durum nedir? En başta söylenecek olan Türkiye toplumunun 12 Mart döneminden daha sola kaymış olarak çıktığıdır.

Ancak, bu nesnel durumun gerektirdiği sonuçlar yeterince ortada değildir. Başka bir deyişle, Türkiye'de nesnel şartlarla sübjektif şartlar arasında bir boşluk vardır. İşçi sınıfı partilerinin, kitle örgütlerinin, ilerici kitle hareketlerinin görevi bu boşluğu doldurmak, işçi ve emekçi sınıfların sübjektif çizgisini de nesnel çizgi hizasına, hatta ötesine götürmektir.

Ancak o zaman işçi sınıfı ve müttefik emekçi sınıflar ve diğer demokratik kitle örgütleri politik sahnede etkin bir güç olarak yerlerini alır, iktidarı kendi yönlerinden etkiler duruma gelirler.

Bugün büyük burjuvazi bir iktidar boşluğu içindedir. Ekonomiyi ve devleti yönetmekte acze düşmüştür. Ama buna karşılık işçi sınıfı ve müttefik sınıflar iktidarı alabilecek, iktidar boşluğunu doldurabilecek güce bilince ve kararlılığa ulaşmış değillerdir. İşçi sınıfı hareketinin önündeki önemli hatta hayati görev bu boşluğu doldurmak ve bu çelişkiyi ortadan kaldırmaktır.

Yürüyüş, Sayı 39, 6 Ocak 1976